

mi je vsikdar dobro djala, kadar sem k njemu prišel. Možak sicer ni bil eden tistih, kateri so v „salonih“ se naučili gladkih besed, al kar je rekel, je bilo zdravo jedro. Edino, kar mu je za življenje manjkalo, je bilo, da si ni lepih verstic Homerovih, Ilias XXII, 313, v katerih se *μῆτις* priporočuje, k sercu vzela.

„Primi se za nos, dragi unučič Vicko“, bodete dragi stric! prebirajte to pismo, pri sebi rekli, „tudi ti si še nisi *μῆτις* k sercu vzela, in govoriš, kakor ti je kljun zrastel. Ne tajim tega; — resnica, če ravno v šali izrečena, mi je bila in bode vsigdar čez vse, in zaničujem vse tiste pisatelje, kateri se Talleyrandovega načela deržijo: „človek ima le jezik zato, da zamolči, kar si misli.“

Od Smlednika do Šenčurja pelje cesta skoz lepe vasi, ktere imajo stare slovenske imena. Premišljeval sem pomen sedaj tega, sedaj onega imena, ali nisem našel korenike.

Prijatelj Miloslav je zapazil, da sem ves zamišljen, zato me zdrami in reče: Glej kako lepo stoji galenberški grad! Res lepo, mu rečem, al bolj me razveseljuje ta uboga kočica, ktera ravno nama nasproti stoji, kakor stara „Ritterburg“. To vam spet ne bode dopadlo, dragi stric, ker vi ste že večkrat željo izrekli, da bi samo sred Verbovca imeli breg, in na bregu mogočni grad. Kako junaško bi mi vsako nedeljo iz brega gledali na naše sosede, kateri so v mužnatih nižinah. Postavili bi velik turen, in v njega siln zvon, ktere ga bi čuli do turške meje. Neskončno veliko bandero bi obesili, in verbovska ribica bi mahala z repičem, da bi bilo kaj. Vsako noč o polnoči bi trobil čuvaj s kravjim rogom in nagnal vse copernice, ktere nam ponoči krave molzejo. V veliki dvorani bi se Verbovčani zbirali in posvetovali o blagru staroslavne varoša. Al tako smo na ravnici zakriti z verbami, da nas nihče prve ne vidi, dokler k nam ne pride, celó naš turen je vsako leto krajši.

Za takošni namen, dragi stric, bi jaz sam želel slavnemu Verbovcu visok grad, al postaviti bi ga mogle verbovske roke iz lastnega nagiba.

Vse drugači je bilo, kadar so si vitezi gradove stavljali. Gajžla je gnala ubogega slovenskega sužnika na visoki breg. Kervavi pot je potil, ko je kamenje tolkel, vodo nosil, žagal, pilil, zidal; on ni stavil stanovališča mira, ne prelivaval za gospodarja svoje kerví, ampak za ptujca. V teh gradovih ste se vdomačile volčna pravica ali pravica močnejega in sirovost. Ne preziram dobrega, kar je srednji vek stvaril; ogreva me posebno terda vera in goreča kerščanska ljubezen; al, ako si tako imenovano vitežtvo prav pri luči pogledate, najdete v njem dosti napak in razvad, nenaravno častenje žen, kakor v merkovčjem svetu, pijančevanje, plenjenje itd. Nekteri prijatelji občudujejo prenapeto spoštovanje žen v srednjem veku in junaške dela, ktere so vitezom žene nalagale — tako imenovane „cours d'amour“, — občudujejo tako imenovani „Minnedienst“ in troubadurske popevke; al verjemite mi, dragi stric, stari, trezni, modri Gerk bi se smejal takošnim bedarijam. Za ljudstvo se ni nič storilo, in ako bi ne bila katoliška vera s svojimi napravami in posebno s samostani ljudstva rešila, bi bilo zapadlo termi vitezov, sirovosti in žalostnemu sužanstvu.

Gallenberg je že star grad. Schönleben dokazuje, da se njegov početek ima iskati že za cesarja Lotharja. Mogoče je to, ker Karol véliki je po zmagi Slovincov nasajal nemške plemenitaše po slovenski zemlji, da so iz gor pazili na ljudstvo, kakor jastrobi na ovce. Valvazor piše, da je Ortholph III. iz rodbine Schärffenbergov, ktere so Slovenci imenovali Ostroverharje, ta grad sozidal, in sicer leta 1040. Zadnji grof Hans Schärffenberg je umrl leta 1847 v Marburgu, kjer še sedaj vdova njegova živi. Zapustil je samo tri hčere, katerih najmlajša se je lani omožila z Ernestom baron Kellerspergom, vicepresidentom namestništva milanskega. Eden posestnikov gallenberških in sicer Janez grof Gallenberg se je vdeležil leta 1452 zarote zoper ogerskega kralja Ladislava, ktere zarote glava

je bil Ulrik grof Celjski. Zlobna nakana se je o pravem času zvedla, in Gallenberg je zgubil svoj grad. Tudi Valvazorjev oče Jernej je bil nekdanj posestnik tega grada.

Vendar moje pismo bode predolgo, in ker imam še „calamum velociter scribentis“, Vi pa, dragi stric, slabe oči, tedaj nečem danes več čoderkati. Da ste mi zdravi in veseli.

Ves Vaš

Vicko.

Národne šege.

Kadar nevesta slovo jemlje.

Na spodnjem Štajarskem v nekterih krajih je navada, da nevesta (Braut), preden k poroki gré, popred od svojih staršev, bratov, sester in zlahte slovo jemlje, posebno, če se drugam omoži. Pri taki priliki se z besedo ali s petjem slovó jemlje, kakor je nasledna pesem, ktera je tukaj nekoliko popravljena. Če ima nevesta še očeta in mater živa, se peti in šesti razstavek ne poje; če ima pa očeta živega, se četrta, če pa le mater živo, se tretji razstavek ne poje; če je oče mertev ali pa mati mertva, se lahko v petem razstavku reče: Od očeta ali od matere.

Pri taki priliki se tako poje:

Jemlji, jemlji, nevesta slovó,
Tebi tukaj ostanka ne bo,
Ti se moraš zdaj drugam podat',
Tukaj ti ne moreš več ostati'.

Bog vé, kako duši se godí,
Morebit' tam v vicah še gorí,
In današnje prošnje tam želi;
Naglo mu pomagat' hiti ti).

Jemlji, jemlji, nevesta slovó,
Zdaj od svojga lediga stanó (ú),
Ker ga tebi zdaj bo zapustit';
V sveti zakon ti želiš stopit'.

Danes je taisti srečni dan,
Kteri od Boga je tebi dán,
Karkolj danes ti prosila boš,
Za gotovo uslišana boš.

Od očeta jemlji zdaj slovó,
Ker ga tebi zapustiti bó;
Vedno je je on lepo učil,
Zavolj tebe se je on potil.

Na očeta in na mater glej,
Ker sta rada imela te vselej,
Skaži jima ti ljubezen to,
Da molila boš za nju zvesto.

Jemlji tud' slovó od matere,
Tud' od svojih bratov in sestre,
Ker so za te radi skerb imel',
In so tebi srečo prav želel.

Glej na svoje brate in sestre,
Kako toó'jo iz očí solzé,
Tvoj odhod jim zdaj le k sercu gré,
Da te prav nerád' od tod pusté.

(Od očeta bi vzela slovó,
Al je za me zdaj prepozno to,
Oče v črni zemlji že leži,
Ker že černo zemljo tam gnojí.

Tud' se spomni ti na zlahto vso,
Ker od njih ti jemlješ zdaj slovó,
Da b' ostali zdravi vsi domá,
Da jim Bog le pravo srečo dá.

Danes prosi ti lepo Bogá,
Da on tebi pravo gnado dá,
Da boš srečna cele svoje dní, —
Naj ti Bog jih dosti podeli.

Potem nevesta tako slovó jemlje:

Z Bogom, z Bogom, ljubi oče moj!
Ker od vas se ločim jez nocoj;
Vam zahvalim se za vse lepo,
Ker ste me učili prav zvesto.

Z Bogom, z Bogom, brati in sestré!
Ker vi bridke toč'te zdaj solzé,
Ki vas moram jez zdaj zapustit',
In med druge ljudi potegniti'.

Z Bogom, z Bogom, ljuba moja mat'
Ker se moram zdaj od vas podat',
Ker veliko za me ste terpel',
In veliko za me skerb imel'.

O prelubi oče, ljuba mat'
Ki se moram jez od vas podat',
Tud' vi, ljubi brati in sestré!
Mo'lte za me, da mi dobro gré.

Vam zahvalim se za vse lepo,
Ker ste zredli mene prav zvesto,
Zdaj vas jez Bogú lepo zročim,
Ker nerada jez vas zapustim.

Zdaj vošite meni srečno pot,
Ker jez danes pojdem od letod.
Jez vas skupaj zdaj zročim Bogú,
Da bi srečno prišli vsi v nebó.

Po poroki zadnji večer, preden svatje ali povabljeni preč gredo, odvzamejo nevesti njeno nevestno lepoticje, njeni venec, pangeljce, pušeljce itd. Pri tem se tako reče ali zapoje:

O moj lepi ledik stan,
Ki te ljubi Jezus sam,
Jez te moram zapustiti,
V sveti zakon zdaj stopiti.

Rožice so mí ovetle,
In veselje delale,
Ki sem šla po zelenjavi
V svoji nedolžnosti pravi.

Dokler sem še dekle b'la,
Sem po polji rajala,
Sem se z drugim veselila,
Lepe vence naredila.

Ko sem šla tam pod goró,
Ptčice lepo pojó,
Mali tiček al slaviček
Je imel največ' glasiček.

Sem hodila za vodó,
Ribice tam plavajo,
To je mene veselilo,
In serce se je obudilo.

Kam to prejde? kam to gré?
Kje so moje zdaj želje?
Kaj me hoče veseliti?
Kam se hočem obrniti?

Za vodó in za goró
Ptice meni ne pojó!
Vse se je že spremenilo,
In veselje je menilo.

Zdaj pa moje portice,
Ki ste mene lišpale,
Zdaj vas moram proč oddati,
Nikdar več na glavo djati.

Lepi moji pangeljci,
Ki ste lepe farbe b'li,
Prav zeleni in rudeči,
Meni ste b'li dopadeči.

Ko se pesem dokonča, se nevesti peča in klobuk na glavo dene, v znamenje, da je zdaj v zakonskem stanu, da mora pokrita hoditi.

Kadar se nevesti daruje.

V nekterih krajih je navada ali šega, da se pri svatvi (ohceti) nevesti in ženinu kaj daruje; to se zgodi pri deveti jedi ali rihti; takrat se pogača z rožo nališpana na mizo prinese, potem se roža od pogače vzame, in kjer je roža bila, se pogača izreže ali skorja izdolbe, v to jamico se dnarski darovi devajo, in takrat se tudi venec nevesti odvzame. — Na to pristopi pameten godec ali drug moder mož in reče ali zapoje:

Ljubi oče starašina!
Prinesite še kaj vina,
Posez'te le v mošnjico,
Podajte tud' petico.
Le darujte, le darujte
Z enim majhnim darom
Ženina in nevesto,
Duše pa s svetlim rajam.

Ljubi oče, vi devir!
Posez'te tudi v svoj kernir,
Pa vzemite ven mošnjico,
Dajte tudi vi petico.
Le darujte, le darujte
Z enim majhnim darom
Ženina in nevesto,
Duše pa s svetlim rajam.

Zdaj vas moram spremenit',
In le plave zdaj nosit';
Kak se naglo to spremena,
Rudečina in plavina.

O sreberni venec moj!
Jez te denem proč nocoj,
S tabo sem se lepotila,
Nič več te ne bom nosila.

Lepi moji pušeljci!
Ki ste mene lišpali,
Meni ste lepo dišali,
Zdaj so vas od mene djali.

Lepa porta, venec moj,
Proč je z vama že nocoj.
Pangeljc, pušeljci ni za mene,
Zdaj se štejem že med žene.

Zdaj veselje je že proč,
Kdo mi hoče kaj pomoč',
Nikdar več ne bom vesela,
Dokler bom na svet' živela.

Ljubi moji zakončanje!
Dragi moji zapečanje!
Sem bližji prihajajte,
In daril prinašajte.
Le darujte, le darujte
Z enim majhnim darom
Ženina in nevesto,
Duše pa s svetlim rajam.

Ljube moje ve sestrice!
Ljube tudi ve tetice!
Ene dajte plahtice,
Druge dajte rutice.
Le darujte, le darujte
Z enim majhnim darom
Ženina in nevesto,
Duše pa s svetlim rajam.

Le darujte z dobre volje,
Njima bode po tem bolje,
Dajte platna al plenice,
Dajte srajc al pa petice.
Le darujte, le darujte
Z enim majhnim darom
Ženina in nevesto,
Duše pa s svetlim rajam.

Kadar se to darovanje opravi, se kupice (glažki) z vinom natočijo in starašina napije enim ali drugim na zdravje.

Potem reče mož ali godež ženinu in nevesti: Glejta, zdaj sta nekaj dara dobila, skerbata, da ga bosta dobro obrnila, s tem si lahko kaj pomoreta. Kupita si eno piško ali jarico, to dobro redita, ona bo jajčica nesla, te potlej nasadita, vama bo jarice in petelinčke zvalila, potem dajta petelinčke v kopune narediti, kopune dobro redita, potlej kopune prodajta, mlade jarice bodo vama sopet jajca nesle, te sopet nasadita, in tako sopet petelinčke in kopune dobita itd. Ko kopune prodasta, za te dnarje si prešičico kupita, presico lepo redita, ona bo vama 4, 5 ali 6 prascov povergla, te sopet dobro redita, in potem jih prodajta; za te dnarje si teličico kupita, teličico dobro redita, ona bo vama teleta povergla, bo vama mleka, sira in masla obilno dajala; tele, mleko, maslo prodajta, kolikor se domá ne

potrebuje; za te dnarje si kupita žrebičico, žrebičico redita, da bo imela žrebca, tako lahko junce in žrebeta prodasta; za te dnarje si vinograd kupita, vinograd dobro obdelujta, da si dosti vina pridelata; vino prodajta, za te dnarje si njivo kupita, da bosta žita in živeža pridelala, potem kaj vina in žita prodajta; za te dnarje si hišico naredita: tako bosta imela lepo prebivališče. Tako se od majhnega do velikega pride, ker eno iz družega izhaja. Toko nekteri revni s časoma obogatijo, ker vsak dnar v hasen ali dobiček obernejo. Kdor pa tako ne dela, čeravno se bogato omoži ali oženi, pride s časom na beraško palico. S.

Prehudi oče.

Francón strahvati svoje zná,
Vsi morajo molčati;
Če ne jim čof! po ustih dá,
Da kri jim je lizati.

Sosedje, pravi, me učé:
Otroke služiti spravi,
In baba naj po svetu gré,
Al' vrag naj jo zadavi.

Kar imam, bodem vse prodal
In sebi kót zgovoril;
Ko tič bom živel brez težav, —
Sem dosti se spokoril.

Kar kdo zasluži, moje bo;
Al' sem zastonj ga zredil?
Nazadnje bi še b'lo lepo.
Da za-me bi ne vedil! —

Ob mizo tolče en večer,
Vse hoče polomiti,
Pretepel je sinove, hčer,
Še ženo če pobiti.

V sinovih jeza zdaj zavre,
Divji so na-nj planili,
Nihče ni vedil kaj počne,
Tak, so se spozabili.

Očanc se je na gerlo derl,
Upil na pomagaje;
En sosed duri je odperl,
Skrivaj pogleda, kaj je.

Pozneje večkrat pretepó
Francóna, kot se sliši,
Oblast mu vzeli, in zató
Je zadnji bil pri hiši.

Kdor terja, da mu vsi molcé,
Resnico si zapera;
Ostrost, kadar čez mejo gré,
Mašvanje si nabira.

Poženčan.

Dopisi.

Iz dolnjega Štajarskega. * Povedati Vam moram, da prehitra smert slovensčine najbogatejega mecena, Vašega svetlega kneza in škofa gg. Antona Alojza Wolf-a, je tudi nas Štajarce močno ganila. Bog daj, da bi njih smert nikakor ne zaderževala lepo začetih bukev, in brez vseh over se spolnila njih poslednja volja! — Gotovo je, da ljubljenci naš knez in škof lavantinski se bojo nahodno poletje iz St. Andreja preselili v Marburg. — Prečastiti gosp. korar Jožef Rozman, dosihmal vodja seminšča Št. Andrejskega in učenik katehetike in pedagogike, grejo o sv. Jurji za tehanta in fajmoštra v Konjice.

Iz Tersta 3. marca. A. K.-s. Danes so imeli Teržaščani „Corso“. Človeku, ki še kaj takega vidil ni, se kaj čudno zdi, ko vidi stotero vozov gori in doli po obeh straneh ulice imenovane „Corso“ derdrati, od vseh strani pa najimenitnejšo gospodo sladkorni drobiž gospem in gospodičnam v obraz metati, da je vsa ulica z njim posuta, po nekterih krajih za perst na debelo. Navadnega hrupa kakor druge leta pa vendar ni bilo, akoravno je bil dan lep spomladansk; nadjati se je, da bodo posledni dnevi pusta veselejši od današnjega! — Gosp. dopisnik iz Gorice vpraša v 9. listu „Novic“, kaj bo iz slovanskih igrokazov, kateri bi imeli izhajati v Gradcu v mesečnih zvezkih, ob enem pa naznanja dopis iz Gradca v „Serbskem Dnevniku“ veselo novico, da se že natiskuje prvi zvezek. Ne verjamem, da se je oglasilo 300 naročnikov, akoravno sem prepričan, da bodo igrokazi izvrstno poslovenjeni, prihajali na svitlo. Ker bi bila velika škoda, ko bi izdavanje zavoljo pomanjkanja naročnikov zaostajalo, je želeti, da bi tiskanje zavoljo tega ne prenehalo, ampak da bi vsak mesec en igrokaz na svitlo prišel in se potem po knjigarnicah prodajal. Akoravno je tako početje težavno brez gotove pripomoči domoljubov, se je vendar nadjati, da si bo marsikdo knjižico kupil, ki ne ve, kaj se pravi „naročila izdatelju pošiljati“,